

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1939 kl. 12 m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med
förslag till lag om sjukhusvård vid krig eller krigsfara.*

Genom en den 28 april 1939 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 275, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag**om sjukhusvård vid krig eller krigsfara.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, äger Konungen förordna, att bestämmelserna i 3—9 §§ skola, helt eller delvis, tillämpas.

Under tid, då förordnande som i första stycket sägs är i kraft, gälla icke i lag eller författning meddelade stadganden, i den mån de strida mot vad enligt förordnandet blivit bestämt.

Konungen äger redan i fredstid föreskriva, att de förberedande åtgärder skola vidtagas, vilka erfordras för tillämpning av bestämmelserna i denna lag.

2 §.

I denna lag förstås med:

1. militära sjukhus:

- a) garnisonssjukhus och militärsjukhus;
- b) marinens sjukhus i Karlskrona;
- c) fästningssjukhus;
- d) arméns krigssjukhus och karantänssjukhus;
- e) av svenska röda korset upprättade, till försvarsväsendets förfogande ställda sjukvårdsanstalter; samt

f) fördelningssjukhus, etappsjukhus, landstormssjukstugor och militära sjukvårdsanstalter i övrigt, i den mån Konungen förordnar, att de skola anses såsom sjukhus enligt denna lag;

2. civila sjukhus:

- a) sjukhus, varom stadgas i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;

- b) karolinska sjukhuset, serafimerlasarettet, akademiska sjukhuset i Uppsala, lasarettet i Lund och allmänna barnbördshuset;
- c) konung Oscar II:s jubileumsfonds sanatorier;
- d) kustsanatorier;
- e) epidemisjukhus och tillfälliga lokaler för vård av epidemiskt sjuka, varom stadgas i epidemilagen;
- f) sinnessjukhus, som omförmälas i sinnessjuklagen, samt vårdhem för sinnessjuka, varom förmäles i stadgan angående sinnessjukvården i riket;
- g) enskilda sjukhem och förlossningshem, om vilka förmäles i stadgan angående enskilda sjukhem och förlossningshem;
- h) vanföreanstalter;
- i) anstalter för vård av blind;
- j) hem för kroniskt sjuka;
- k) anstalter för sinnesslöa;
- l) sjukvårdsanstalter, anordnade vid fattigvårdsanstalt enligt lagen om fattigvården;
- m) pensionsstyrelsens kuranstalter;
- n) Welanderhem;
- o) brunn- och badanstalter;
- p) av svenska röda korset upprättade, till försvarsväsendets förfogande ej ställda sjukvårdsanstalter;
- q) hjälplatser; samt
- r) övriga av civila myndigheter, inrättningar, sammanslutningar eller enskilda upprättade sjukvårdsanstalter.

3 §.

Sjukhusvård beredes vid följande sjukhus:

- a) i fred befintliga militära och civila sjukhus, vilka fortsätta sin verksamhet utan eller med förändring i fråga om dess art eller omfattning; samt
- b) vid krig eller krigsfara upprättade militära och civila sjukhus.

Sjukhus, varom förmäles i första stycket under b), kunna antingen anordnas såsom fullt självständiga sjukhus eller ock i viss utsträckning hava lokaler, personal eller materiel gemensamma med annat sådant sjukhus eller med sjukhus, som i första stycket under a) sägs.

4 §.

Konungen äger utfärda föreskrifter rörande upprättande av sjukhus genom försorg av den, som driver sjukhus, eller nedläggande av sjukhus eller vidtagande vid sjukhus av förändringar beträffande verksamhetens art eller omfattning.

5 §.

Sjukhus, som har lokal, personal eller materiel gemensam med annat sjukhus, kan efter Konungens förordnande ställas under förvaltning eller ledning av styrelsen eller chefen (styresmannen, läkaren) för sistnämnda sjukhus.

6 §.

Sjukhus skall, i den mån så erfordras, mottaga såväl militära som civila patienter.

Vårdplatserna vid sjukhus disponeras av den eller de myndigheter Konungen bestämmer.

7 §.

Militära sjukhus drivas enligt föreskrifter, som utfärdas av Konungen.

Civila sjukhus drivas i den ordning, som för fredstid är föreskriven. Där särskilda omständigheter därtill föranleda, äger dock Konungen föreskriva annan ordning beträffande driften.

8 §.

Beträffande tillhandahållandet av personal och materiel för sjukhus äger Konungen utfärda erforderliga bestämmelser.

9 §.

Kostnaderna för militära sjukhus bestridas av statsmedel, i den mån särskilda medel icke stå till förfogande.

Vad nu sagts gälle ock i fråga om civila sjukhus, som upprättas i anledning av krig eller krigsfara.

För civila sjukhus i övrigt bestridas kostnaderna i den ordning, som tillämpas i fredstid; dock att kostnader för vård av krigsskadade och övriga extra kostnader, som föranledas av bestämmelserna i denna lag, skola gäldas på sätt i första stycket sägs.

Med krigsskadade förstås dels sådana sjuka eller sårade, vilkas sjukdom eller skada förorsakats av fienden eller eljest föranletts av eller inträffat under deras tjänstgöring vid krigsmakten eller luftskyddet eller uppehåll där med vederbörligt tillstånd, dels ock sjuka eller sårade krigsfångar.

10 §.

Anspraak på ersättning för sådana kostnader för civila sjukhus, vilka jämlikt 9 § skola gäldas av statsmedel, prövas enligt de grunder och i den ordning, som äro stadgade beträffande rekvisition för krigsmaktens behov. Angående sätt och tid för ersättnings erläggande skall gälla vad i rekvisitionslagen stadgas om likvid för fullgjord rekvisition.

11 §.

Konungen äger meddela de närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för det genom propositionen framlagda förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Den civila sjukhusvården regleras för närvarande genom ett flertal lagar och andra författningar, bland vilka kunna nämnas lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting och kommun drivna sjukhus, stadgan samma dag (nr 303) angående lasarett, sjukstugor och tuberkulossjukvårdsanstalter (sjukhusstadga), stadgan den 29 maj 1931 (nr 172) angående enskilda sjukhem och förlossningshem, sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321), stadgan samma dag (nr 328) angående sinnessjukvården i riket, lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården samt epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443). Ifrågavarande lagar och författningar innehålla i allmänhet synnerligen detaljerade bestämmelser.

För den militära sjukhusvården gälla bland annat föreskrifter i vederbörliga tjänstgöringsreglementen (reglemente för marinen), reglemente för garnissonssjukhusen samt fältreglemente. På grund av gällande brev angående försvarsgrensförvaltningarnas krigsförberedelser ha vidare utarbetats vissa krigssjukvårdsplaner.

I anledning av framställning från chefen för försvarsstaben av den 16 augusti 1937 har Kungl. Maj:t den 10 september 1937 uppdragit åt medicinalstyrelsen att i samråd med chefen för försvarsstaben, generalfältläkaren, luftskyddsinspektionen och överstyrelsen för svenska röda korset utarbeta och till Kungl. Maj:t överlämna förslag till gemensam plan för den militära och civila sjukhusvården i krig.

Till fullgörande av berörda uppdrag har medicinalstyrelsen utarbetat förslag till den grundläggande författning, som syntes böra utfärdas för sjukhusvården i krig, nämligen »lag om sjukhusvård i krig», ävensom till »kungörelse angående gemensam plan för den militära och civila sjukhusvården i krig», innefattande tillämpningsföreskrifter till nyssnämnda lag, samt »kungörelse angående försvars- och luftskyddsassistenter vid medicinalstyrelsen».

Förslagen till lag och tillämpningskungörelse jämte därtill hörande motiveringar hava av medicinalstyrelsen överlämnats till Kungl. Maj:t med skriftelse den 15 juni 1938.

Medicinalstyrelsen har i ärendet anført, att i gällande föreskrifter i fråga om den civila sjukhusvården omfattande ändringar krävdes, därest de skulle kunna medgiva sjukhusvårdens ordnande på det sätt, som motsvarade det moderna krigets krav. I viss mån vore så förhållandet jämväl beträffande föreskrifterna för den militära sjukhusvården. På grund härav och då införandet av erforderliga ändringar i vederbörliga författningar ur formell synpunkt skulle bjuda synnerligen stora svårigheter, hade medicinalstyrelsen funnit lämpligt att utarbeta en särskild lag för sjukhusvård i krig, vilken under den tid densamma vore gällande i fråga om de sjukvårdsanstalter,

beträffande vilka den ägde tillämpning, avsåges skola upphäva mot den nya lagen stridande föreskrifter, utfärdade i lag och författning eller i annan ordning.

Vid anmälan av frågan i statsrådet den 31 mars 1939 anförde *föredragande departementschefen*, statsrådet Forslund, bland annat:

»På sätt medicinalstyrelsen framhållit är nutida krigföring sådan, att den i viss utsträckning riktas även mot civilbefolkningen. Med hänsyn härtill kan man icke i krig göra sträng skillnad mellan militära och civila personer, då det gäller att vidtaga åtgärder för att bereda sjuka och skadade vård i sjukvårdsanstalter av olika slag. Vård bör lämnas där så bäst kan ske. För att de lämpligaste åtgärderna och anordningarna härutinnan skola kunna vidtagas, lärer otvivelaktigt kunna uppställas såsom förutsättning, att en central ledning har avgörandet i sin hand. Denna ledning synes lämpligen böra utövas av Kungl. Maj:t. Gällande författningar och andra bestämmelser rörande såväl det civila som det militära sjukvårdsväsendet innehålla emellertid en mängd föreskrifter, som icke låta sig förena med stadgande om en dylik central ledning.

Uppenbarligen skulle, såsom medicinalstyrelsen anført, införandet av erforderliga ändringar i alla de författningar, varom därvid skulle bliva fråga, ur formell synpunkt erbjuda stora svårigheter. Denna omständighet har föranlett medicinalstyrelsen att föreslå, att en särskild författning skall tillskapas, avsedd att enhetligt reglera sjukhusförhållandena i krig. Därvid skulle nu gällande bestämmelser, som strede mot stadganden i nämnda författning, sättas ur kraft.

Då det måste anses vara en angelägenhet av största vikt, att effektiva bestämmelser rörande anordnandet av sjukhusvården i krig och under andra utomordentliga förhållanden tillskapas och då medicinalstyrelsens förslag härutinnan, mot vilket erinran i princip icke framställt i avgivna yttranden, synes erbjuda en framkomlig väg, finner jag mig kunna i huvudsak tillstyrka styrelsens förslag till huvudförfattning.»

Det i *propositionen* framlagda lagförslaget innebär i huvudsak följande:

Huvudbestämmelserna i lagen (3—9 §§) skola enligt 1 § helt eller delvis äga tillämpning allenast när Konungen därom förordnat. Sådant förordnande får dock meddelas endast under den förutsättningen, att riket befinner sig i krig eller krigsfara. Under tiden för förordnandets giltighet gälla icke i lag eller författning meddelade stadganden, i den mån de strida mot vad enligt förordnandet blivit bestämt. Konungen äger redan i fredstid föreskriva, att förberedande åtgärder, vilka erfordras för tillämpning av lagens bestämmelser, skola vidtagas.

I 2 § har intagits en förteckning över de olika typer av sjukvårdsanstalter, å vilka lagen skall vara tillämplig.

Sjukhusvård skall beredas vid i fred befintliga militära och civila sjukhus, vilka fortsätta sin verksamhet, eller vid militära eller civila sjukhus, som

upprättas vid krig eller krigsfara. Ett sålunda upprättat sjukhus kan antingen anordnas såsom fullt självständigt eller också i viss utsträckning ha lokaler m. m. gemensamt med annat sjukhus (3 §).

Konungen äger utfärda föreskrifter rörande upprättande av sjukhus genom försorg av den, som driver sjukhus, eller nedläggande av sjukhus eller vidtagande vid sjukhus av förändringar beträffande verksamhetens art eller omfattning (4 §). Med stöd av detta stadgande skulle Konungen exempelvis kunna ålägga landsting att vid krig eller krigsfara upprätta ett sjukhus, även om detsamma icke erfordrades för landstingsområdets behov.

Sjukhus, som har lokal, personal eller materiel gemensam med annat sjukhus, kan efter Konungens förordnande ställas under förvaltning eller ledning av styrelsen eller chefen för sistnämnda sjukhus (5 §). Detta stadgande har av medicinalstyrelsen motiverats med att ett effektivt utnyttjande av lokaler m. m. vid icke fullt självständigt anordnade sjukvårdsanstalter icke sällan torde kräva, att sådana anstalter ställdes under gemensam ledning och förvaltning.

6—8 §§ innefatta bemyndiganden för Konungen att i fråga om dispositionen av vårdplatser, driften av sjukhus samt tillhandahållandet av personal och materiel föreskriva annan ordning än den som följer av gällande bestämmelser.

Enligt 9 § skola kostnaderna för militära sjukhus ävensom för civila sjukhus, som upprättas i anledning av krig eller krigsfara, bestridas av statsmedel, i den mån särskilda medel icke stå till förfogande. För civila sjukhus i övrigt skola kostnaderna bestridas i den ordning som tillämpas i fredstid; dock att kostnader för vård av »krigsskadade», vilket begrepp närmare definieras i lagen, och övriga extra kostnader, som föranledas av bestämmelserna i lagen, skola gäldas på samma sätt som utgifterna för militära sjukhus. I anslutning till denna paragraf uttalar föredragande departementschefen, att huvudprincipen syntes böra vara den, att staten skulle svara för samtliga kostnader, som uppstode på grund av bestämmelserna i den föreslagna lagen.

Enligt 10 § skola anspråk på ersättning för sådana kostnader för civila sjukhus, vilka jämlikt 9 § skola gäldas av statsmedel, prövas enligt de grunder och i den ordning, som äro stadgade beträffande rekvisition för krigsmaktens behov.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av lagen, skall Konungen äga meddela (11 §).

I detta sammanhang må anmärkas, att, enär ersättningsbestämmelserna i nu förevarande lag i viss mån innefatta avvikelser från vad som stadgats i 5 § 2 mom. lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov, i ett förslag till ändring av nämnda moment, som i samband med förslaget till allmän förfogandelag förelagts riksdagen (prop. 284), upptagits bestämmelse, att beträffande sjukhusvård vid krig eller krigsfara gäller vad särskilt är stadgat.

Utskottet har vid sin granskning av lagförslaget icke funnit anledning till erinran mot detsamma. Utskottet har ansett sig icke böra göra något uttalande rörande de vid propositionen fogade, av medicinalstyrelsen upprättade förslagen till kungörelser angående gemensam plan för den militära och civila sjukhusvården i krig samt angående försvars- och luftskyddsassistenter vid medicinalstyrelsen, över vilka förslag riksdagens yttrande icke begärts.

Utskottet.

Utskottet får hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 maj 1939.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Karl Emil Johanson, Eskhult, Ewerlöf, Karl Karlsson, Gärde, Karl Johan Olsson* och *Brandt*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist, Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Ryberg, Olsson* i Mellerud, *Larsson* i Hede, *Lindberg* i Stockholm och *Hansson* i Vännäsby*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.
